

De regio als gids voor toekomstig rijksbeleid

Position Paper 8RHK ambassadeurs – Rondetafelgesprek 'Elke regio telt!' 20 juni 2023

Mark Boumans, voorzitter Regio Achterhoek

In de jaren '70 van de vorige eeuw ontstond de term Nederland gidsland. Nederland als voorbeeld voor andere landen op het gebied van overheidsbeleid, normen en waarden in de samenleving. Een term die we al een tijdje van ons afgeschud lijken te hebben. Want juist in het kleine Nederland neemt de ongelijkheid tussen verschillende geografische gebieden, tussen Randstad en regio, tussen economische sterke en minder sterke gebieden, steeds verder toe. Toch is het diezelfde regio die Nederland een nieuwe koers kan bieden, de toenemende polarisatie kan keren. Wij doen het Rijk vanuit de Achterhoek graag die handreiking. Onze regio is de ideale landingsplek voor investeringen, biedt stevige grond om schaa sprong te creëren en rijksbeleid te laten slagen. Leer en experimenteer met ons. Benut de regio als gids voor toekomstig beleid.

We zien sinds de jaren '90 van de vorige eeuw dat veel regio's in Nederland ondervertegenwoordigd zijn in de Tweede Kamer. Zoals blijkt uit het recent gepubliceerde onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en het NRC. In diezelfde regio's heerst het gevoel dat men over het hoofd gezien wordt. Een gevoel dat niet alleen door inwoners wordt gedeeld, ook door bestuurders in die regio's. Dat gevoel is terecht. Want al jaren vindt onze roep uit de regio geen gehoor, smooit ons geluid en wordt dit afgedaan als "Calimero" gedrag. Dat is jammer, want we hebben elkaar zo veel te bieden.

Het rapport "Elke regio telt!" geeft erkenning aan ons gevoel dat bij beleidskeuzes efficiency stelselmatig boven leefbaarheid wordt gesteld. Dat Nederland bij investeringen altijd de insteek kiest om dat wat sterk is sterker te maken. Het is een handelswijze die ten koste gaat van de leefbaarheid in de regio. Om een paar recente voorbeelden te noemen: de onevenredige verdeling en het niet handhaven van de verdeelsleutel voor politiecapaciteit en het laten verdwijnen van cellencomplexen; de acute zorg in de regio die weer extra onder druk is gezet met de sluiting van afdelingen in het Gelre Ziekenhuis in Zutphen; het voornemen om te bezuinigen op het ov-netwerk dat voor het landelijk gebied desastreuze gevolgen heeft. Wanneer het Rijk doorgaat op de huidige wijze zijn de gevolgen groot en als we niet ingrijpen onomkeerbaar. Brede welvaart wordt op deze wijze een steeds smaller begrip.

Tekenend is ook het onlangs verschenen jaarverslag van de Raad van State. Die stelt dat de overheid scherpere keuzes moet maken en te weinig slagkracht levert. Veroorzaakt door ingewikkelde regels en slechte samenwerking tussen overheden. Ook vanuit de Achterhoek ervaren we dat het, ondanks onze gelijke ambities tussen Rijk en regio, vaak niet lukt om de inzet en middelen over en weer te matchen: subsidies vanuit het Rijk zijn niet passend voor de schaalgrootte van de Achterhoek, maatwerk ontbreekt en bestaande wet- en regelgeving zijn spelbreker voor innovatie. Gevolg is het mislopen van investeringen, problemen met ambtelijke capaciteit en daardoor nog hogere kosten.

Maar opmerkelijk genoeg is het niet Den Haag die de regio moet helpen, maar andersom. Het is de rijksoverheid die in haar zoektocht naar systemische verandering, in de paradigma shift van economie naar welvaart de regio als gids nodig heeft. Want het is misschien we de schaarste die veel regio's een noodgedwongen voorsprong gegeven. Zoals de Achterhoek die alom wordt geprezen voor haar innovatiekracht en deelcultuur. Een regio die groeit in aantal inwoners en economie - zeker onze innovatieve MKB bedrijven - bijdraagt aan het grote woningtekort in Nederland. Waar

overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties elkaar wel door alle lagen heen weten te vinden. Waar coöperaties ontstaan en het aantal octrooien voor nieuwe innovaties tot de top 3 van Nederland behoort. De Achterhoek kan en wil een bijdrage leveren aan de complexe opgaven waar Nederland voor staat. Ons aanbod:

- **Experimenteer in de Achterhoek met beleid voor Nederland:** Juist doordat de Achterhoek vooroploopt in vergrijzing en ontgroening in een groeiende economie kan zij op dit gebied een voorbeeldrol pakken voor Nederland. Experimenteer hier in alternatieve modellen voor de gezondheidszorg, netcongestie en energiehubs, nieuwe vormen van landbouwgebruik en mobiliteit. De innovatieve netwerk omgeving van de Achterhoek is de aangewezen plek om voor Nederland op verschillende beleidsterreinen veranderingen te testen. Met een tweeledig succes: de regio profiteert direct van de investeringen in het experiment, Nederland profiteert door te leren en schaa sprong te creëren. Het is wat ons betreft een ideale vorm om langdurig in elkaar te investeren.
- **Maak (subsidie)regelingen breed toepasbaar:** Veel wet- en regelgeving, subsidies vanuit de rijksoverheid zijn vanuit een Haags perspectief opgesteld. Wanneer je regio's betrekt bij het opstellen van criteria en de toepasbaarheid van regelingen helpt dat om de investeringslogica en relatie tussen Rijk en regio te verbeteren. Denk bijvoorbeeld aan het regionaal gebruik van landelijke instrumenten op het gebied van woningbouw: de Achterhoek heeft vaak kleinere plannen verspreid over de regio, waar instrumenten (zoals VHF en WBI) niet bij passen. Door bundeling creëren we soms mogelijkheden, maar die zijn verre van werkbaar en bovendien zeer arbeidsintensief. Door gezamenlijk het instrumentarium aan te passen dienen we met elkaar het grotere doel. Enerzijds hier in de Achterhoek de kleinschalige woningbouw realiseren en anderzijds dit kunnen toepassen op bredere schaal. Zo investeren we met elkaar niet alleen in huizen, maar ook in leefbaarheid en het voorzieningenniveau van het gebied. En in een gelijkwaardige samenwerking.

De innovatiekracht in de Achterhoek is groot, er heerst een cultuur van delen in een fijnmazige netwerksamenwerking, de governance structuur is een voorbeeld voor Nederland en de regio barst van ambitie. Als het Rijk bij ons de expertise ophaalt, onze experimenteerruimte benut om schaa sprong en aanpassingen in instrumenten, wet- en regelgeving te bereiken. Wanneer we leefbaarheid boven efficiency stellen, het Rijk vanuit andere perspectieven en criteria leert investeren, dan is er een weg uit deze crisis. De Achterhoek staat klaar om het Rijk te helpen in haar koerswijziging, om als gids een duwtje in de goede richting te geven.